

Egy autonómiagondolat nyomában – események, dokumentumok Székelyföld –1990–2003

1991. május 24–26.

– Marosvásárhelyen megtartják az RMDSZ második kongresszusát.

A kongresszuson nem hivatalos dokumentumként ismertté válik Szőcs Géza nemzetiségi törvénytervezet-csomagja, amely négy részből áll. A tervezet nem tartalmazza ugyan Székelyföld autonómiáját, viszont harmadik része a regionális autonómia területi feltételeit taglalja.

1991. szeptember–október

– Az RMDSZ Székelyföldi Politikai Csoportja ünnepséget szervezett az agyagfalvi székely nemzetgyűlés évfordulójára. Az ünnepséget a szervezők az „önrendelkezési” politika első határozott kinyilvánításaként gondolták el, s az ünnepség egyik szervezője, Katona Ádám azt is megfogalmazta, hogy referendumot kell szervezni a Székelyföld területi autonómiájára vonatkozóan. A Székelyföldi Politikai Csoport az RMDSZ egyik belső ellenzéki csoportosulásaként működött felbomlásáig. Helyébe 1992-től az Erdélyi Magyar Kezdeményezés lépett.

1991. október 5.

– Az RMDSZ központi választmányának, a Küldöttek Országos Tanácsának aradi ülésén az RMDSZ parlamenti képviselőinek többsége elítélte a Székelyföldi Politikai Csoport kezdeményezését. Az indítvány egybeesett az új román alkotmánytervezet vitájával (amelyet 1991. szeptember 10. és november 14. között tartottak), a „Hargita– Kovászna jelentés” által kialakított magyarelleses sajtókampánnyal, a helyhatósági törvény parlamenti vitájával, valamint a Petre Roman-kormány bukását követően az ellenzéki pártoknak – köztük az RMDSZ-nek is – megtett koalíciós javaslattal (az aradi KOT-on a kormányzásban való esetleges részvétel napirendi pontként is szerepelt).

1992. október 25.

– Az RMDSZ Küldöttek Országos Tanácsa Kolozsvárott elfogadta a Nyilatkozat a nemzeti kérdéstről című dokumentumot, amely később Kolozsvári Nyilatkozat néven került be a köztudatba. A nyilatkozatot az RMDSZ autonómiaprogramját megalapozó kiáltványként tartják nyilván.

1992. december 31.

– Csapó József kidolgozza a Memorandum a romániai magyar nemzeti közösség önrendelkezéséről című dokumentumot, amely később több hasonló dokumentum kiindulópontjává válik. A memorandum nem tartalmazza Székelyföld területi vagy regionális autonómiáját, viszont megfogalmazza a „magyar nemzeti közösségi régió területi alapon működő autonómiája” iránti jogát. (Bár a dokumentumot szerzője 1992 decemberével datálja, első alkalommal az Erdélyi Napló 1993. március 15-i számában jelenik meg.)

1993. november 14.

– Az RMDSZ Szövetségi Képviselők Tanácsa elfogadta a nemzeti kisebbségekről és autonóm közösségekről szóló törvénytervezetet, amelyet az RMDSZ képviselői hamarosan iktattak is a román parlamentben. A tervezet az autonóm közösségek számára három autonómiaformát

határozott meg, a személyi elvű autonómiát, a „sajátos státusú önkormányzatok” autonómiáját és végül a regionális autonómiát, amely a sajátos státusú önkormányzatok társulása révén jön létre. E tervezet logikája szerint tehát Székelyföld regionális autonómiája a székelyföldi (magyar többségű, sajátos státusú) önkormányzatok társulásaként jöhet létre.

1994. október 1.

– Az RMDSZ legfőbb döntéshozó testülete, a Szövetségi Képviselők Tanácsa bizottságot állított fel, amelyet az autonómiastatútumok kidolgozásával és az SZKT elé terjesztésével bízott meg. A bizottság 1994 őszén és 1995 elején többször ülésezett, az általa elkészített autonómiadokumentumokat – köztük a területi autonómia statútumát – az SZKT azonban nem fogadta el.

1995. május 23.

– A Székelyföldi Egyeztető Tanács – amelyet a székelyföldi RMDSZ-szervezetek hoztak létre – elfogadta Csapó József Székelyföld autonómiastatútuma című tervezetét, melyet a kolozsvári kongresszus figyelmébe ajánlott. A statútum szerint Székelyföld autonóm régió területe a jelenlegi Kovászna és Hargita megye területét, valamint a Maros megyéhez tartozó történelmi Marosszék területét foglalja magában. Az autonóm régió közhatalmát a négy évre választott Önkormányzati Tanács és az általa kijelölt Önkormányzati Bizottság gyakorolja. A régiót Székelyföld elnöke képviseli, akit általános, titkos és közvetlen szavazással négy évre választanak meg. Székelyföldön a magyar nyelv egyenrangú az állam hivatalos nyelvével.

1995. május 26–28.

– Az RMDSZ negyedik, Kolozsvárott megtartott kongresszusa nem döntött az elkészült autonómiatervezetekről; az autonómiastatútumok helyett rövid meghatározásokat fogadott el az autonómiáról, és ezeket – definícióként – programjába foglalta. A területi autonómia meghatározás szerint „helyi önkormányzatok társulásával érdekszövetségként jön létre”.

1998. július 15.

– A román parlament elfogadta a Regionális Fejlesztés Romániában című, 151. számú törvényt. A jogszabály értelmében a fejlesztési régiók megyék közötti egyezmény alapján, a kormány jóváhagyásával jönnek létre, nem területi-közigazgatási egységek, és nem rendelkeznek jogi személyiséggel. A fejlesztési régiók stratégiáit, terveit a régiók élén álló fejlesztési tanácsok készítik el, amelyek regionális fejlesztési ügynökségeket hoznak létre a fejlesztési alapok kezelésére. A forrásokat azonban a kormány által létrehozott Regionális Fejlesztés Országos Ügynöksége (ANDR) biztosítja az Európai Unió által Romániának nyújtott támogatásokból. A fejlesztési régiók végül szintén a kormány elgondolásai alapján jöttek létre, a kormányzati elgondolás alapján Székelyföld a gyulafehérvári székhellyel létrejövő, közép-erdélyi fejlesztési régió részévé vált.

1998. szeptember 12.

– Alsócsernátonban az RMDSZ belső ellenzéke megtartja a Székelyföldi Fórumot az RMDSZ Megújulásáért. A résztvevők szerint az RMDSZ-nek vissza kell térnie eredeti autonómiaprogramjához.

1998. szeptember 16.

– A Monitorul de Cluj közlésezi Sabin Gherman, a Pro Transilvania Alapítvány elnöke Torkig vagyok Romániával (M-am săturat de România) című pamfletjét. Az írás szerint „Romániának esély volt az Erdéllyel való egyesülés, hogy megtanuljon valamit annak szervezettségéből, értékrendszeréből. Nem így történt: Románia elnyelte Erdélyt...”

A pamflet záró soraiban a szerző a következőket írja: „torkig vagyok Romániával, Erdélyemet akarom”.

1998. szeptember 24.

– A román kormány rendeletben állapította meg a 151. számú, regionális fejlesztésről szóló törvény alkalmazásának szabályait.

1999. június 21.

– A csíkszeredai KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, valamint a magyarországi Akadémiai Kisebbségkutató Műhely közös rendezésében konferenciát tartottak Budapesten az MTA Történettudományi Intézetében a székelyföldi régió jelenéről és jövőjéről. A vitaindítón elhangzott, hogy „a Székelyföld rövidesen közéleti, regionális léptékű politikai kísérletek tárgya lesz”.

2001. augusztus 29.

– Sabin Gherman bejelentette, hogy az év végéig be kívánja jegyeztetni a Pro Transilvania Alapítvány elvei alapján megalakítandó regionális pártot, amely az Erdély–Bánság Liga nevet kapja. A párt célja: korszerű, az európai mintákat figyelembe vevő regionális szerkezet kialakítása Romániában.

2001. október 11–12.

– Csíkszeredában a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) fővédnöksége alatt, a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának és a Kolumbán Gábor vezette Székelyföld 2000 munkacsoport közreműködésével megszervezték a II. Székelyföld Konferenciát. A tudományos rendezvényt egyben az 1902-es Székely Kongresszus 100. évfordulója előkészítésének is tekintették.

2001. október 27.

– Ioan Rus, a Szociáldemokrata Párt (PSD) Kolozs megyei szervezetének elnöke, belügyminiszter Kolozsváron bemutatta pártja Erdélyi Kiáltvány című dokumentumát. A dokumentum szerint Erdély évszázadok óta európai térség, melynek az a feladata, hogy az egész Románia húzóerejévé, mozdonyává váljék. Ugyanakkor Székelyföld „enklavizálásával”, a Hargita és Kovászna megyei románok diszkriminálásával vádolta meg az RMDSZ-t, Magyarországot pedig azzal, hogy Erdély gazdasági ellenőrzésére tör.

2001. november 20.

– Ion Iliescu szóvivője, Corina Crețu révén közölte, hogy a Hargita és Kovászna megyei hatóságokra vonatkozó egyes figyelmeztetések „megalapozottak”. Crețu szerint a törvények értelmezésében és alkalmazásában olykor az etnikai kritériumok kerülnek az első helyre.

2001. november 21.

– Csökkent az állam tekintélye Hargita és Kovászna megyében, jelentette ki Ioan Stan, a SRI-t ellenőrző parlamenti bizottság elnöke, aki ezzel „megerősítette” néhány PSD-politikus korábbi, hasonló tartalmú kijelentéseit. A parlamenti bizottság jelentésében külön fejezet foglalkozik „a magyarok által Székelyföldnek nevezett Hargita, Kovászna és részben Maros megye” autonomizálási folyamatával és az ebből fakadó veszélyekkel.

2001. december 8.

– A Pro vincia-csoport memorandummal fordult a román parlamenthez és politikai pártokhoz, melyben a romániai politikai régiók kialakításának nyilvános megvitatását javasolja. A dokumentum szerint a régiók kialakításában a fejlesztési régiók vagy a történelmi

tartományok jelenthetik a kiindulópontot. A régiók – szögezi le a dokumentum – nem etnikai alapon jönnek létre.

2001. december 10.

- Cozmin Gușă, a PSD főtitkára szerint a memorandum megfogalmazóinak „identitásproblémái” vannak
- Markó Béla, az RMDSZ elnöke úgy vélte, a memorandumnak nem kellene hisztérikus reakciókat kiváltania
- A Nemzeti Liberális Párt (PNL) 56 aláírással ellátott bizalmatlansági indítványt nyújtott be a parlamentben. Az indítvány tárgya a román kormány autoritásának elvesztése Hargita és Kovászna megyében.

2002. október 7–8.

- A színajai regionalizmus-tanácskozáson Adrian Năstase román kormányfő bejelentette, hogy 2004-től a kormány módosítja Románia területi-közigazgatási felosztását, s ezen belül a fejlesztési régiókra helyezi a hangsúlyt. Năstase szerint szükség van az ezzel kapcsolatos vita elkezdésére.

2002. november 14–15.

- A Human Reform Alapítvány és a Székelyföldi Közösségfejlesztők Egyesülete (SZEKE) közös szervezésében Szovátán a Teleki Oktatási Központban Székelyföldi Civil Fórumot tartottak. Ezen közel harminc szervezet vett részt az egész Székelyföld területéről.

2002. november 30.

- A Reform Tömörülés RMDSZ-platform kolozsvári kongresszusán elhangzott, hogy a platform célja az erdélyi magyarság autonómiája – a kulturális autonómia és Székelyföld autonómiája –, s ehhez az egység és a program eszköz. Az RT kongresszusát Sabin Gherman is üdvözölte.

2003. január 25.

- Az RMDSZ nem ért egyet a mesterségesen kialakított, a történelmi-földrajzi tájegységeket figyelmen kívül hagyó jelenlegi fejlesztési régiók megerősítésével – jelentette ki Markó Béla. Előnytelen a magyar lakosság számára, hogy a magyarok által többen lakott területeket magában foglaló jelenlegi regionális fejlesztési ügynökséghez annak idején Hargita, Kovászna és Maros megyén kívül Brassó, Szeben és Fehér megyét is hozzácsatolták, és az ügynökség központját Székelyföldtől a lehető legtávolabbra, Gyulafehérvárra helyezték, tette hozzá.

2003. február 1.

- Az RMDSZ hetedik, Szatmárnémetiben megtartott kongresszusa programjába foglalja, hogy „a Székelyföld (Hargita, Kovászna és Maros megye) sajátos helyzete és adottságai miatt különleges megoldásokat igényel. Ezért az RMDSZ kiemelten kezeli térség-specifikus fejlesztési programok kidolgozását és megvalósítását, amelyek rendeltetése a beruházások ösztönzése, új munkahelyek létrehozása és a korszerű technológiák bevezetése a székelyföldi hagyományos iparágakba”.

2003. március 22.

- Az RMDSZ által Marosvásárhelyen rendezett Országos Önkormányzati Konferencia résztvevői állásfoglalást fogadtak el a regionális fejlesztés jövőjéről. Eszerint a fejlesztési régiók újjászervezésének az alulról felfelé való építkezés és a szabad társulás elvei alapján kell történnie. A konferencia a Maros, Hargita, Kovászna megye fejlesztési ügynökségének

létrehozását mint a jövőbeli fejlesztési térségmarketinggel, térségfejlesztési stratégiákkal foglalkozó, a három megyei tanács által, intézményalapító társulással létrehozott szervezetet szorgalmazta.

– A Hargita és Kovászna Megyei Románok Polgári Fóruma, valamint a Kovászna és Hargita Román Ortodox Püspökség Egyházkerületi Gyűlése a választási törvény módosítását kéri a Székelyföldön élő románság számára azért, hogy a jogszabály szavatolja képviselőiket a helyi tanácsokban. Arra kérték a parlament és a kormány küldötteit, szenteljének nagyobb figyelmet azoknak a gondoknak, amelyekkel a régió kisebbségben élő románságának szembe kell néznie.

2003. április 4.

– Sepsiszentgyörgyön tanácskozást tartottak Kovászna, Hargita és Maros megye önkormányzatának vezetői, valamint a székelyföldi térség polgármesterei a Székelyföld Régió kialakításáról.

Összeállította: B. M.